

ธุรกิจกับการใช้ประโยชน์จากข้อมูลด้านการศึกษาของประชากร

ตริงตา พูลผลอำนวนัย*

บทนำ

ประชากรเป็นปัจจัยสำคัญอย่างยิ่งในการดำเนินธุรกิจ เนื่องจากเป็นทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค โดยในแง่ของผู้บริโภคนั้น นักธุรกิจถึงกับกล่าวกันว่า “หากปราศจากลูกค้าย่อมปราศจากธุรกิจ” (สุณิสา วิลัยรักษ์, 2537 : 89) และการศึกษาของประชากรก็มีความสัมพันธ์กับความเจริญทางเศรษฐกิจของประเทศ เนื่องจากการศึกษาที่ได้รับจะมีความสัมพันธ์กับรายได้และการจัดลำดับฝีมือแรงงาน แม้องค์ประกอบอื่น ๆ ในทางเศรษฐกิจ เช่น แหล่งทรัพยากรธรรมชาติ ตลาดการค้าทั้งในและนอกประเทศ หรือความช่วยเหลือจากต่างประเทศ จะด้อยไปบ้าง แต่หากคุณภาพทางการศึกษาและโอกาสที่เปิดให้ประชาชน มีอยู่อย่างเต็มที่แล้ว ความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจก็เป็นสิ่งที่เป็นไปได้ ดังตัวอย่างที่แสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1: ความมั่งคั่งของทรัพยากรธรรมชาติและพัฒนาการด้านการศึกษากับอัตราส่วนรายได้บุคคล
รายได้บุคคล

ประเทศ	ความมั่งคั่งของ ทรัพยากรธรรมชาติ	พัฒนาการด้านการ ศึกษา	อัตราส่วนของรายได้บุคคล โดยให้ไนจีเรีย = 1.0
ไนจีเรีย	สูง	ต่ำ	1.0
เม็กซิโก	สูง	ต่ำ	4.0
บราซิล	สูง	ต่ำ	4.6
เดนมาร์ก	ต่ำ	สูง	15.0
สวีเดน	ต่ำ	สูง	20.2
สหรัฐอเมริกา	สูง	สูง	37.4

ที่มา: พน์ส หันนาคินท์ (2521:25)

* สำนักวิชาการสาธารณสุข อาคาร 2 ชั้น 6 สำนักงานปลัดกระทรวงสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข
จ.นนทบุรี 11000 E-mail: trungta@health.moph.go.th

นอกจากนี้ ยังมีสถิติอีกหลายอย่างชี้ให้เห็นความสัมพันธ์ทางบวกระหว่างจำนวนปีที่ศึกษากับรายได้ นั่นคือ เมื่อคนมีการศึกษามากย่อมสามารถเพิ่มพูนรายได้ของตนให้สูงขึ้น ทั้งนี้ผู้ที่ได้ศึกษานานขึ้น ย่อมก่อให้เกิดผลผลิตเพิ่มขึ้นมากกว่าผู้ที่เรียนในระยะเวลาสั้นกว่า หรือกล่าวได้ว่า คุณภาพของแรงงานซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของการผลิตนั้น อาจวัดได้ด้วยระดับการศึกษาของแรงงาน (นิพัทธ์ จิตรประสงค์, 2531 : 72) อย่างไรก็ตาม ปริมาณและคุณภาพทางการศึกษาที่ให้แก่ประชาชน ขึ้นกับความสามารถทางเศรษฐกิจของรัฐที่จะนำมาลงทุนด้านการศึกษาด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งการศึกษาระดับมัธยมศึกษา และเศรษฐกิจของประเทศจะดีเพียงใดย่อมขึ้นอยู่กับคุณภาพของการศึกษาที่ประชาชนได้รับ การเพิ่มความสามารถในการผลิตการศึกษาจึงเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะสร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่ประเทศชาติ ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม ความมั่นคงของประเทศ หรือความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ ด้วยเหตุนี้ ชาติต่าง ๆ จึงพยายามลงทุนด้านการศึกษา เพื่อความรุ่งเรืองที่จะเกิดขึ้นแก่ประชาชนและประเทศชาติในภายภาคหน้า (พนัส หันนาคินทร์, 2521: 25-26)

Johnston (1991 : 120) กล่าวถึงแนวโน้มที่ประชากรทั่วโลกจะมีการศึกษาดีขึ้น โดยในบรรดาประชากรที่มีการศึกษาระดับกลางและระดับสูงจากทั่วโลกนั้น ประชากรจากประเทศกำลังพัฒนาได้เพิ่มสัดส่วนมากขึ้น แต่แนวโน้มด้านการศึกษายากที่จะแสดงให้เห็นได้อย่างชัดเจน เพราะระบบการศึกษาในโรงเรียนและในวิทยาลัย/มหาวิทยาลัย มีความแตกต่างกันไปในแต่ละประเทศ จำนวนปีที่ศึกษากับทักษะในการทำงานก็ไม่ได้มีความเกี่ยวพันกันโดยตรง และยังมีปัญหาเรื่องความสมบูรณ์ของข้อมูลจำนวนปีที่ศึกษาของชาติต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม ข้อมูลจำนวนผู้จบการศึกษาระดับกลางและระดับสูงสะท้อนให้เห็นว่า ในระยะสิบปีที่ผ่านมา ประชากรหรือแรงงานมีการศึกษาดีขึ้น โดยมีอัตราการเข้าเรียนในระดับกลางและระดับสูงเพิ่มขึ้น และแนวโน้มดังกล่าวจะยังคงมีต่อเนื่องไป เนื่องจากการเพิ่มความตระหนักในคุณค่าทางเศรษฐกิจของการศึกษาทั้งในระดับชาติและในระดับบุคคล

ปัจจุบันประชากรของประเทศอุตสาหกรรมที่จบการศึกษาระดับกลางและระดับสูงมีเปอร์เซ็นต์เพิ่มสูงขึ้น แต่ประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่ จำนวนผู้ศึกษาในระดับสูงมีน้อยกว่าครึ่งหนึ่งของประชากรวัยรุ่น ยกเว้น เกาหลีใต้ซึ่งมีผู้เข้าเรียนในระดับกลางและระดับสูงมากกว่าหนึ่งในสาม และคาดว่าประมาณปี ค.ศ.2000 จำนวนผู้ศึกษาในระดับสูงจากประเทศกำลัง

พัฒนาจะเข้ามามีส่วนแบ่งถึง 3 ใน 5 ของผู้ศึกษาในระดับสูงทั้งหมด ทั้งนี้สาเหตุที่ทำให้ระดับการศึกษาของประชากรในประเทศกำลังพัฒนาเพิ่มสูงขึ้นคือ ความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับความเจริญทางเศรษฐกิจ (Johnston, 1991 : 121) โดยการศึกษาจะช่วยส่งเสริมความสามารถและคุณภาพในการผลิตของแรงงาน

การดำเนินธุรกิจ ต้องอาศัยข้อมูลทางประชากรเพื่อวางแผน ดำเนินงาน และติดตามประเมินผล ทั้งในขั้นตอนการลงทุน การผลิต การตลาด การขาย การจ้างงาน ฯลฯ ข้อมูลด้านการศึกษาของประชากรเป็นส่วนหนึ่งที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ในงานธุรกิจ เพราะการศึกษาจะสะท้อนถึงความรู้และคุณภาพของแรงงานซึ่งเป็นปัจจัยสำคัญของการผลิต และเป็นปัจจัยหนึ่งในการจัดชั้นทางสังคมของกลุ่มผู้บริโภคซึ่งมีความแตกต่างกัน ไม่ว่าจะเป็นเรื่องรสนิยม กำลังซื้อ พฤติกรรมการบริโภค ฯลฯ งานชิ้นนี้ได้นำเสนอข้อมูลด้านการศึกษาของประเทศในภูมิภาคเอเชียที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจค่อนข้างจะแตกต่างกัน ได้แก่ ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ไต้หวัน และไทย ซึ่งจะแสดงให้เห็นแนวโน้มในการพัฒนาการศึกษาและการลงทุนของประเทศดังกล่าว แม้ว่าข้อมูลที่นำเสนอครั้งนี้อาจจะไม่สามารถสนองความต้องการของผู้ประกอบธุรกิจได้ทั้งหมด แต่จะเป็นแนวทางในการนำข้อมูลด้านการศึกษาไปใช้ในเชิงธุรกิจ

การใช้ข้อมูลเพื่อธุรกิจในประเทศญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ไต้หวันและไทย

ภูมิภาคเอเชียทุกวันนี้ประกอบด้วยพื้นที่ที่มีการเคลื่อนตัวตามการเติบโตและการเปลี่ยนแปลง ไม่เฉพาะในแง่เศรษฐกิจสังคมและการเมืองเท่านั้น แต่เกี่ยวข้องกับปัจจัยทางประชากรศาสตร์และแรงงานด้วย ภูมิภาคเอเชียจะสะท้อนให้เห็นภาพของแรงงานที่มีอยู่อย่างกว้างขวางและมีความหลากหลายทางประชากร กล่าวคือ ขณะที่ยังบางประเทศ เช่น เวียดนาม มาเลเซีย และฟิลิปปินส์ นั้น อุปทานของแรงงานมีการสะสมมาตลอด และจะเติบโตขึ้นเรื่อย ๆ จนกระทั่งสิ้นศตวรรษนี้ โดยเอเชียได้มีแนวโน้มที่จะประสบปัญหาการเติบโตของแรงงานอย่างฉับพลันที่สุด และอาจมีปัญหานี้มากที่สุดในภูมิภาค (Tigno, 2541 : 100) แต่ในขณะเดียวกัน ญี่ปุ่น รวมทั้งประเทศอุตสาหกรรมใหม่ทั้งหลาย เช่น เกาหลีใต้ และไต้หวัน กลับกำลังประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงาน และคาดว่าปัญหานี้จะทวีความรุนแรงและเข้มข้นขึ้นไปอีกใน 2 ทศวรรษหน้า ซึ่งวิกฤตการณ์ของการขาดแคลนแรงงานส่งผลให้มีการพิจารณาขึ้นราคาค่าแรง

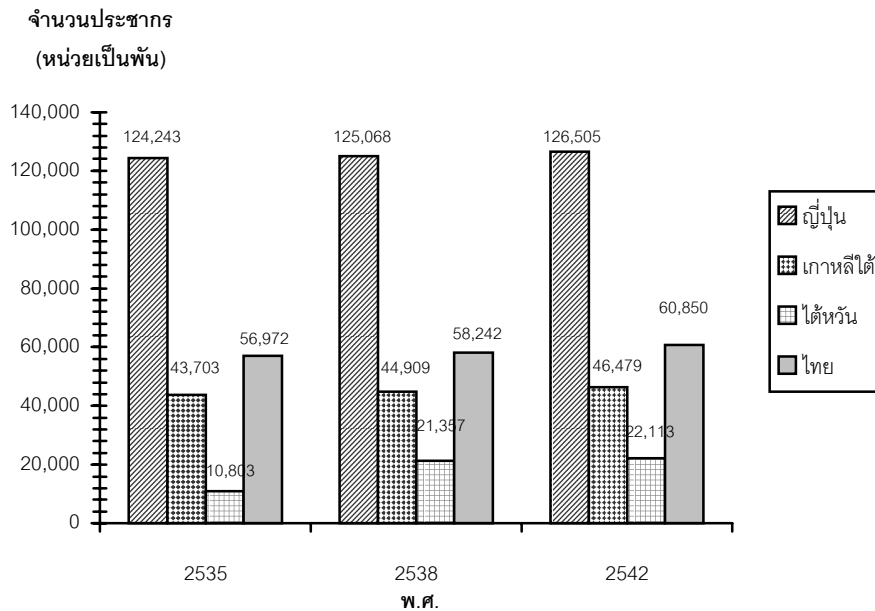
มีการเคลื่อนไปสู่เทคโนโลยีระดับสูง โดยเน้นการผลิตและความพยายามที่จะควบคุมระบบให้เป็นกลไกอัตโนมัติ เพื่อลดปริมาณแรงงานลง รวมทั้งมีการเคลื่อนที่ของการผลิตไปสู่การลงทุนของต่างชาติ และมีแนวโน้มที่จะนำเข้าแรงงานต่างชาติจากประเทศที่มีแรงงานล้นเหลือ

เมื่อพิจารณาสถานการณ์ด้านแรงงาน ญี่ปุ่นถือเป็นตลาดนำเข้าแรงงานที่ค่อนข้างใหญ่ในภูมิภาคนี้ แม้รัฐบาลญี่ปุ่นจะมีนโยบายห้ามนำเข้าแรงงานต่างชาติที่ไร้ทักษะ แต่เนื่องจากญี่ปุ่นยังขาดแคลนแรงงานไร้ฝีมือ ทำให้มีการลักลอบนำเข้าแรงงานผิดกฎหมาย ซึ่งปัจจุบันคาดว่าจะมีแรงงานต่างชาติที่ผิดกฎหมายอยู่ในญี่ปุ่นอย่างน้อย 300,000 คน และมีการคาดประมาณว่าอาจมีสูงถึง 1 ล้านคน (Castle, 2541) ได้หวัน ก็มีการนำเข้าแรงงานต่างชาติเช่นเดียวกับญี่ปุ่น ต่างกันที่รัฐบาลได้หวันมีนโยบายอนุญาตการนำเข้าแรงงานต่างชาติแต่มีกำหนดไม่เกิน 1 ปี (Stahl, 1990 อ้างใน Castle, 2541 : 14) ส่วนเกาหลีใต้และไทย เป็นทั้งประเทศผู้ส่งออกและผู้นำเข้าแรงงานต่างชาติที่สำคัญในภูมิภาค แต่มีการลดการส่งแรงงานไปทำงานต่างประเทศลง เนื่องจากโอกาสจ้างงานในประเทศมีมากขึ้น เกาหลีใต้มีการย้ายถิ่นเข้าของแรงงานต่างชาติที่ผิดกฎหมายจำนวนมากจากฟิลิปปินส์ บังคลาเทศ และประเทศอื่น ๆ รวมทั้งมีการนำเข้าแรงงานไร้ฝีมือจากประเทศจีนด้วย สำหรับประเทศไทยมีแรงงานชาวพม่าและชาวเขมรเข้ามาทำงานในภาคตะวันตกและภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ขณะที่แรงงานไทยในท้องถิ่นเดินทางไปทำงานตะวันออกกลาง (Matrin, 1991: อ้างใน Castle, 1991 : 14)

ข้อมูลแรงงานในแต่ละพื้นที่นั้น นักธุรกิจสามารถนำไปใช้ในการพิจารณาความเหมาะสมของตลาดแรงงานที่จะลงทุน เช่น หากเลือกตลาดแรงงานญี่ปุ่นก็อาจประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงานโดยเฉพาะแรงงานไร้ฝีมือซึ่งนักธุรกิจไม่อาจจ้างแรงงานต่างชาติเข้าไปชดเชยได้เพราะมีกฎหมายห้าม ส่วนตลาดแรงงานได้หวันนั้น อาจมีปัญหาเรื่องการขาดแคลนแรงงานบ้าง แต่สามารถนำแรงงานต่างชาติเข้าไปชดเชย ทั้งนี้ ย่อมขึ้นกับการประเมินทางเลือกว่าจะใช้นำเข้าแรงงานไปชดเชยหรือจะย้ายสถานที่ไปลงทุนในตลาดแรงงานอื่นซึ่งมีปริมาณแรงงานมากกว่า โดยประเทศไทยและเกาหลีใต้อาจเป็นตลาดแรงงานที่ดึงดูดการลงทุนได้มากกว่าหากพิจารณาในแง่ของปริมาณแรงงาน ทั้งนี้ ยังมีประเด็นอื่นที่นักลงทุนจะต้องนำเข้ามาช่วยในการพิจารณา เช่น คุณภาพของแรงงาน อัตราค่าจ้าง กฎหมายแรงงาน และขนาดของตลาดไม่ว่าจะเป็นตลาดผู้บริโภค หรือตลาดแรงงาน เป็นต้น

แผนภูมิที่ 1

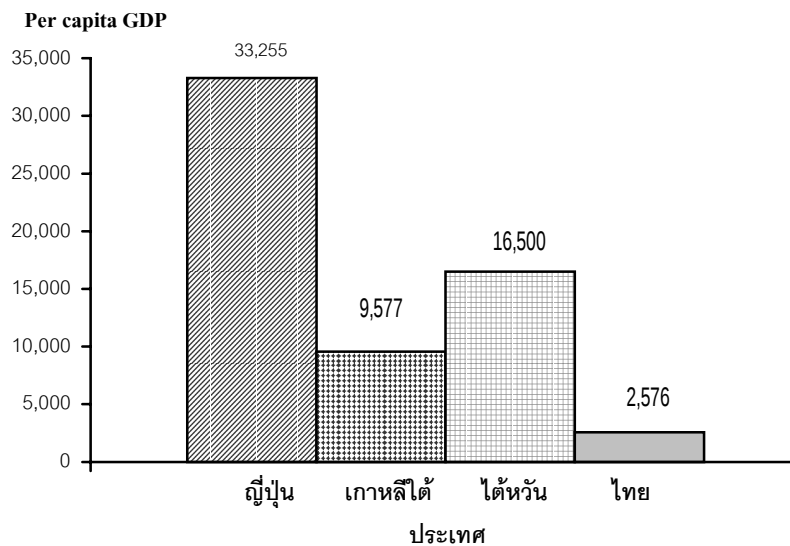
จำนวนประชากรของประเทศญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ไต้หวัน และไทย ปี พ.ศ.2535 2538 และ 2542

ที่มา: United Nation Statistics Division (2000) และ National Statistics of Taiwan (1999)

จากแผนภูมิที่ 1 จะเห็นว่า ญี่ปุ่นมีประชากรมากกว่าสองเท่าของอีกสามประเทศที่เหลือ และไต้หวันมีประชากรน้อยที่สุด หากพิจารณาเฉพาะจำนวนประชากรซึ่งถือเป็นตลาดผู้บริโภคแล้ว กล่าวได้ว่า ญี่ปุ่นเป็นตลาดผู้บริโภคที่ใหญ่ที่สุดของการดำเนินธุรกิจไม่ว่าจะเป็นอุตสาหกรรมการผลิตสินค้าหรือการบริการ ส่วนประเทศไทยและเกาหลีใต้นั้น ถือเป็นตลาดผู้บริโภคที่มีขนาดรองลงมาตามลำดับ โดยไต้หวันจะเป็นตลาดผู้บริโภคที่มีขนาดเล็กที่สุด

แผนภูมิที่ 2
มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศเฉลี่ยต่อบุคคล ของประเทศญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ไต้หวัน
และไทย ปี พ.ศ.2540

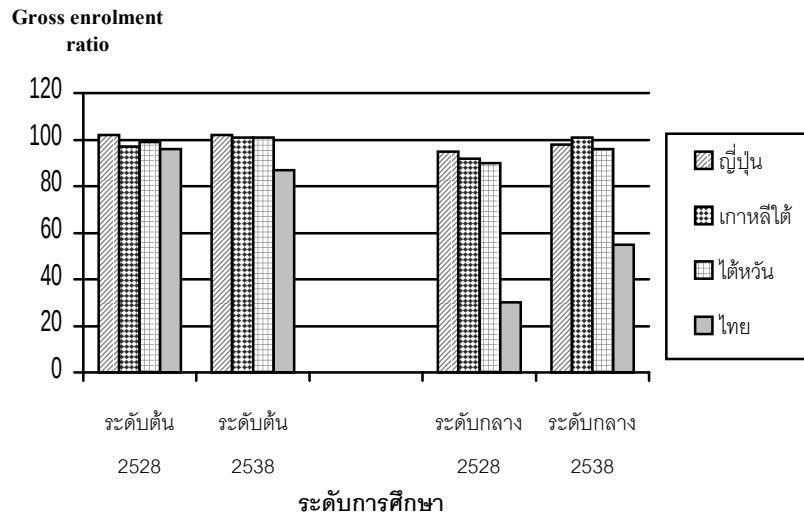
ที่มา: United Nation Statistics Division (2000); The World Factbook (1999)

แผนภูมิที่ 2 แสดงถึงความก้าวหน้าในการพัฒนาด้านเศรษฐกิจที่แตกต่างกันของทั้งสี่ประเทศ มูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศต่อบุคคล เป็นดัชนีตัวหนึ่ง que แสดงถึงความเจริญทางเศรษฐกิจของประเทศ และสามารถสะท้อนถึงรายได้หรือกำลังซื้อของประชากร และค่าจ้างแรงงานซึ่งมีความสอดคล้องกับมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ โดยญี่ปุ่นเป็นประเทศที่มีฐานะทางเศรษฐกิจดีและค่าจ้างแรงงานสูงกว่าประเทศอื่น รวมถึงการที่ประชากรญี่ปุ่นจะมีกำลังซื้อสูงกว่าประเทศอื่นด้วย ส่วนไต้หวัน และเกาหลีใต้ นั้นมีความเจริญทางเศรษฐกิจรองลงไป โดยประเทศไทยซึ่งมีค่ามูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศต่อบุคคลต่ำที่สุดย่อมสะท้อนถึงการที่ประชากรส่วนใหญ่มีรายได้หรือกำลังซื้อไม่มาก และค่าจ้างแรงงานโดยเฉลี่ยจะต่ำกว่าประเทศอื่นด้วย

เมื่อพิจารณาจำนวนประชากรและมูลค่าผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศต่อบุคคลจากแผนภูมิที่ 1 และ 2 แล้ว ในแง่การตลาด ถือว่าญี่ปุ่นเป็นตลาดผู้บริโภคที่มีขนาดใหญ่และผู้บริโภคค่อนข้างจะมีรายได้หรือกำลังซื้อสูงกว่าอีกสามประเทศที่เหลือ แต่ประเทศไทยนั้นแม้จะเป็นตลาดผู้บริโภคที่มีขนาดรองจากญี่ปุ่น แต่กำลังซื้อของลูกค้าหรือผู้บริโภคจะต่ำที่สุด และได้หันเป็นตลาดผู้บริโภคที่เล็กที่สุดแต่กำลังซื้อของผู้บริโภคค่อนข้างสูงคือเป็นที่สองรองจากญี่ปุ่น ดังนั้น สิ่งที่น่าสนใจจะต้องพิจารณาคือ หากต้องการจะขายสินค้าหรือบริการที่มีราคาค่อนข้างสูง เช่น สินค้าที่มียี่ห้อดังหรือสินค้าแบรนด์เนมทั้งหลาย จำเป็นต้องเลือกตลาดที่ผู้บริโภคมีกำลังซื้อสูง เช่น ญี่ปุ่น และไต้หวัน แต่หากสินค้าหรือบริการมีราคาไม่แพงนักและต้องการปริมาณการขายมาก ก็ต้องเลือกตลาดที่มีจำนวนผู้บริโภคมมากหรือตลาดที่มีขนาดใหญ่เป็นหลัก เช่น เกาหลีใต้ และไทย ทั้งนี้ ยังต้องพิจารณาส่วนแบ่งตลาด และกลุ่มผู้ประกอบการกิจการงานเองเดียวกันหรือคู่แข่ง รวมทั้งองค์ประกอบอื่น ๆ ร่วมด้วย เช่น รสนิยมและพฤติกรรมของผู้บริโภค ฯลฯ นอกจากนี้ ในแง่การลงทุน อาจมองว่าญี่ปุ่นเป็นตลาดแรงงานที่มีขนาดใหญ่คือมีประชากรมาก แต่เป็นที่ทราบกันว่า ญี่ปุ่นเป็นประเทศพัฒนาแล้วและมีประชากรผู้สูงอายุจำนวนมาก รวมทั้งรายได้ประชากรค่อนข้างสูง ญี่ปุ่นจึงเป็นตลาดแรงงานที่ค่าแรงสูงด้วย ส่วนประเทศไทยและเกาหลีใต้ประชากรส่วนใหญ่ยังอยู่ในวัยแรงงานและมีค่าจ้างแรงงานไม่สูงนัก อาจเป็นตลาดแรงงานที่น่าสนใจมากกว่าสำหรับการประกอบธุรกิจที่ต้องใช้แรงงานจำนวนมาก อย่างไรก็ตาม นักธุรกิจควรจะพิจารณาร่วมกับโครงสร้างอายุและเพศของประชากรแต่ละประเทศด้วย นอกจากนี้ ข้อมูลเกี่ยวกับการศึกษาของประชากรจะสะท้อนถึงคุณลักษณะของแรงงานและผู้บริโภค ซึ่งจะสามารถนำมาใช้ประโยชน์ในงานธุรกิจได้ทั้งในด้านการลงทุนและการดำเนินงานธุรกิจ

แผนภูมิที่ 3

อัตราส่วนการเข้าเรียนในระดับต้นและระดับกลาง ปี พ.ศ.2528 และ 2538

ที่มา: UNESCO (1999) และ UN (2000)

หมายเหตุ: อัตราส่วนการเข้าเรียน หมายถึง ร้อยละของจำนวนผู้เข้าเรียนในแต่ละระดับต่อจำนวนประชากรทั้งหมดที่อยู่ในเกณฑ์เข้าเรียนในระดับนั้น ๆ ดังนี้

$$\begin{aligned}
 - \text{อัตราส่วนการเข้าเรียนในระดับต้น} &= \frac{\text{จำนวนผู้เข้าเรียนระดับต้น}}{\text{จำนวนประชากรอายุ 6-11 ปีทั้งหมด}} \times 100 \\
 - \text{อัตราส่วนการเข้าเรียนในระดับกลาง} &= \frac{\text{จำนวนผู้เข้าเรียนระดับกลาง}}{\text{จำนวนประชากรอายุ 12-17 ปีทั้งหมด}} \times 100
 \end{aligned}$$

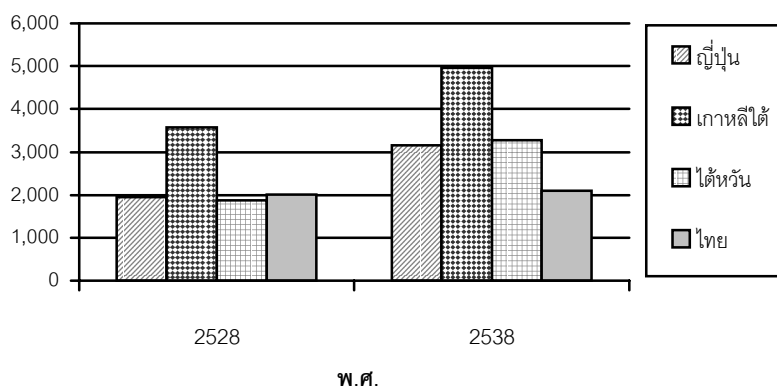
แผนภูมิที่ 3 สะท้อนให้เห็นถึงการศึกษาของประชากรที่แตกต่างกันในแต่ละประเทศ การศึกษาระดับต้นนั้น ถือเป็นการศึกษาภาคบังคับทำให้มีอัตราส่วนการเข้าเรียนสูง ทุกประเทศต่างมุ่งพัฒนาให้ประชากรทุกคนในประเทศของตนมีการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งได้กำหนดหรือบังคับให้ประชาชนเข้าเรียนในระดับดังกล่าวโดยไม่เสียค่าใช้จ่ายในการศึกษา ข้อมูลแสดงให้เห็นถึงแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของประชากรที่เข้าเรียนในระดับพื้นฐาน ยกเว้น ประเทศไทยซึ่งในปี พ.ศ.2538 อัตราส่วนการเข้าเรียนระดับต้นลดลง ส่วนการศึกษาในระดับกลางคือช่วงอายุ 12-17 ปีหรือ

อาจเทียบได้กับระดับมัธยมศึกษาหรืออาชีวศึกษานั้น ทั้งสี่ประเทศมีอัตราการเข้าเรียนสูงขึ้นในช่วงสิบปี โดยประเทศที่มีความเจริญทางเศรษฐกิจสูงจะมีอัตราการเข้าเรียนในระดับพื้นฐานและระดับกลางสูง แต่ประเทศไทยยังมีอัตราการเข้าเรียนต่ำกว่าประเทศอื่น แม้ว่าจะมีการเพิ่มขึ้นของอัตราส่วนดังกล่าวถึงเกือบสองเท่าตัวในช่วงระยะเวลาสิบปีก็ตาม

แผนภูมิที่ 4

ผู้เข้าเรียนในระดับสูงของประเทศญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ไต้หวัน และไทย ปี พ.ศ.2528 และ 2538

จำนวนผู้เข้าเรียน
(ต่อ 100,000)

แผนภูมิที่ 4 แสดงให้เห็นถึงแนวโน้มการเพิ่มขึ้นของประชากรที่เข้าศึกษาต่อระดับสูง (อายุ 18-21 ปี) หรืออาจเทียบได้กับระดับอุดมศึกษาซึ่งรวมทั้งการศึกษาในมหาวิทยาลัยหรือวิทยาลัยต่าง ๆ ประเทศญี่ปุ่น เกาหลีใต้ และไต้หวัน มีจำนวนผู้ที่เข้าศึกษาในระดับสูงเพิ่มขึ้นอย่างมากในช่วงสิบปี โดยเฉพาะเกาหลีใต้มีจำนวนเพิ่มขึ้นมากที่สุด แต่ประเทศไทยจำนวนผู้เข้าศึกษาในระดับสูงในปี พ.ศ.2538 เพิ่มขึ้นจากปี พ.ศ.2528 เพียงเล็กน้อยเท่านั้น

จากแผนภูมิที่ 3 และ 4 สะท้อนให้เห็นว่า ในระยะเวลาสิบกว่าปีที่ผ่านมา ประชากรทุกประเทศมีแนวโน้มที่จะมีการศึกษาสูงขึ้น โดยการศึกษาในระดับสูงมีการขยายตัวรวดเร็ว

การศึกษาระดับต้นและระดับกลาง ซึ่งสำหรับผู้ดำเนินธุรกิจนั้นย่อมหมายถึง การที่แรงงานจะมีการศึกษาสูงขึ้น นอกจากนี้ยังหมายถึง กลุ่มผู้บริโภคที่มีการศึกษาสูงขึ้นด้วย เพราะประชากรหมายถึงทั้งผู้ผลิตและผู้บริโภค ดังนั้น การดำเนินธุรกิจจึงจำเป็นต้องพิจารณาข้อมูลดังกล่าวทั้งในการลงทุน และการดำเนินงานธุรกิจ ดังนี้

ด้านการลงทุน หากเป็นธุรกิจที่ใช้กำลังคนมากและไม่จำเป็นต้องอาศัยทักษะมากนัก การจ้างแรงงานค่าแรงถูกจะช่วยประหยัดและลดต้นทุนค่าใช้จ่ายของธุรกิจได้ นักลงทุนควรเลือกประเทศที่แรงงานส่วนใหญ่มีการศึกษาไม่สูง เพราะค่าแรงของแรงงานที่มีการศึกษาต่ำ ย่อมถูกกว่าค่าแรงของแรงงานที่มีการศึกษาสูง และคนที่มีการศึกษาสูงย่อมคาดหวังที่จะได้ทำงานเหมาะสมกับความรู้ความสามารถ และคงไม่ต้องการทำงานประเภท 3 D (Dirty, Dangerous, Difficulty) ประเทศไทยเป็นประเทศหนึ่งที่มีแรงงานการศึกษาต่ำจำนวนมาก ดังนั้น สำหรับธุรกิจประเภทอุตสาหกรรมการผลิตที่ต้องใช้กำลังแรงงานมากกว่าทักษะหรือเทคโนโลยี เช่น อุตสาหกรรมสิ่งทอ อุตสาหกรรมเครื่องหนัง การแปรรูปผลิตผลทางการเกษตร การก่อสร้างอาคารและอื่น ๆ การขนส่ง ฯลฯ ตลาดแรงงานในประเทศไทยจึงเป็นตลาดที่น่าสนใจของนักลงทุน แต่หากต้องการประกอบธุรกิจที่ต้องอาศัยเทคโนโลยีขั้นสูง ต้องการแรงงานที่มีความรู้ความสามารถ และทักษะ เช่น การผลิตเครื่องจักร การผลิตเคมีภัณฑ์อุตสาหกรรม ฯลฯ จำเป็นต้องพิจารณาแรงงานที่มีการศึกษาค่อนข้างสูง ตลาดแรงงานในประเทศเกาหลีใต้ค่อนข้างจะน่าสนใจมากเนื่องจากมีจำนวนผู้เข้าเรียนในระดับสูงมาก โดยได้หันอาจเป็นทางเลือกของลงไป แต่สำหรับญี่ปุ่นนั้น เป็นที่ทราบกันดีกว่า แรงงานส่วนใหญ่ค่อนข้างมีการศึกษาสูง ค่าแรงสูง และญี่ปุ่นเองก็ประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงานถึงกับต้องนำเข้าแรงงานบางประเภท เนื่องจากแรงงานที่มีการศึกษาสูงก็มักจะคาดหวังค่าจ้างสูง ทั้งนี้ควรจะต้องพิจารณาองค์ประกอบอื่นร่วมด้วย เช่น การกำหนดค่าแรงขั้นต่ำ กฎหมายการค้าหรือการลงทุน คู่แข่ง ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ฯลฯ อย่างไรก็ตาม หากนักลงทุนต้องการแรงงานที่มีค่าแรงต่ำ และอุตสาหกรรมใช้เทคโนโลยีบางอย่างที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อนนัก สามารถนำแรงงานที่มีความรู้ปานกลางมาฝึกทักษะการทำงานภายหลังได้ เช่น การผลิตและการซ่อมยานยนต์ การผลิตเครื่องมือเครื่องใช้ไฟฟ้า ฯลฯ ก็อาจพิจารณาตลาดแรงงานได้เช่นกัน ซึ่งมีแรงงานที่จบการศึกษาระดับกลางมาก แต่ตลาดแรงงานเกาหลีใต้นั้น แม้จะมีอัตราการเข้าเรียนระดับกลางสูงแต่ก็มีจำนวนผู้เข้าศึกษาระดับสูงมากด้วย

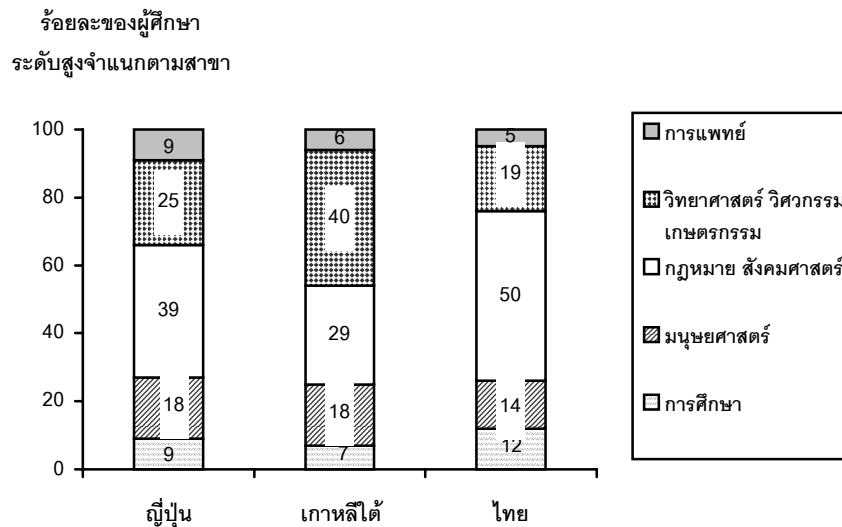
จึงคาดว่าผู้ที่จบการศึกษาระดับกลางส่วนใหญ่จะเข้าศึกษาต่อในระดับสูงมากกว่าที่จะออกมาเป็นแรงงาน

ด้านการดำเนินงานธุรกิจ ประกอบด้วย การตลาด การผลิต และการแรงงาน โดยการตลาดเป็นเรื่องของการผ่านสินค้าจากผู้ผลิตไปสู่ผู้บริโภคในปริมาณ เวลา และสถานที่ที่ผู้บริโภคต้องการ เริ่มตั้งแต่การดำเนินงานทางด้านการวิจัยตลาด การกำหนดผลิตภัณฑ์ ราคา ช่องทางการจำหน่ายและการส่งเสริมการตลาด เพื่อให้สามารถขายสินค้าหรือบริการให้ลูกค้า โดยลูกค้าเกิดความพอใจ (ประยูร จินดาประดิษฐ์และลัดดา วัจนะสาริกากุล, 2533 : 9) ในยุคที่สังคมเจริญก้าวหน้า ธุรกิจมีการแข่งขันกัน ประชากรมีการอยู่ดีกินดี มีการศึกษาและมีความต้องการมากขึ้น ตลอดจนสามารถมีโอกาสเลือกซื้อได้มากขึ้น นักธุรกิจจำเป็นต้องสนใจและพยายามเข้าใจถึงความต้องการของผู้บริโภคหรือลูกค้ามากขึ้น โดยเฉพาะต้องเข้าใจถึงกลไกการตัดสินใจของลูกค้าซึ่งเป็นผลสืบเนื่องมาจากอิทธิพลของปัจจัยต่าง ๆ ทำให้ชอบและกระทำไปทางใดทางหนึ่ง (คือซื้อหรือไม่ซื้อ) (ธงชัย สันติวงษ์, 2538: 99) เมื่อประชากรหรือผู้บริโภคมีการศึกษาสูงขึ้น ย่อมต้องการบริโภคสินค้าหรือบริการที่มีคุณภาพดีขึ้นด้วย ทั้งนี้ การศึกษาที่สูงขึ้นย่อมนำมาซึ่งรายได้ที่มากขึ้น หรือมีกำลังซื้อเพิ่มขึ้นด้วย ผู้บริโภคที่มีการศึกษาสูงขึ้น มักจะต้องการได้รับข้อมูลเกี่ยวกับสินค้าหรือบริการเพื่อประกอบการตัดสินใจในการเลือกซื้อสินค้าหรือบริการนั้น ๆ เพิ่มขึ้น จึงต้องกำหนดรายละเอียดของผลิตภัณฑ์ไว้ให้ชัดเจน เช่น ผลิตภัณฑ์ที่จำกัดอายุการบริโภค/ใช้งาน ต้องแสดงวันหมดอายุให้เห็นชัดเจน หรือแสดงส่วนประกอบของผลิตภัณฑ์ไว้ด้วย ฯลฯ นอกจากนี้ การศึกษาทำให้เกิดค่านิยมหรือพฤติกรรม ซึ่งผู้บริโภคที่มีการศึกษาต่างกัน จะมีรสนิยม และพฤติกรรมการบริโภคที่แตกต่างกันด้วย เช่น ผู้บริโภคที่มีการศึกษาสูง อาจซื้อสินค้าที่มีราคาแพงกว่า เพราะมีیهื้อหือดั่ง หรือคิดว่าคุณภาพดีกว่า ตัวอย่างหนึ่งคือ ข้อมูลปริมาณเด็กนักเรียนชายที่เข้าสู่วัยหนุ่ม หรือที่เข้าศึกษาในมหาวิทยาลัยที่พ้นจากการถูกบังคับให้ไว้ผมสั้นในโรงเรียน ทำให้คาดการณ์ปริมาณที่จะมีโอกาสจำหน่ายน้ำมันใส่ผมให้กับเด็กหนุ่มเหล่านี้ที่เริ่มจะไว้ผมยาวแทนที่ได้ (ธงชัย สันติวงษ์, 2538: 105) หรือปริมาณผู้เข้าศึกษาในระดับสูงที่เพิ่มมากขึ้น ทำให้คาดการณ์ปริมาณที่จะมีโอกาสจำหน่ายหนังสือประกอบการศึกษาในระดับสูงได้ อีกตัวอย่างหนึ่งคือ เมื่อประชากรมีการศึกษาสูงขึ้น คาดว่าจะนำมาซึ่งรายได้ที่สูงขึ้น การประกอบธุรกิจสถานบริการด้านการกีฬาและการพักผ่อนในกลุ่มดังกล่าวเป็นเรื่องที่น่าสนใจ ทั้งนี้ การศึกษาของบุคคล เป็นปัจจัยหนึ่งที่แสดงถึงขั้นทางสังคม พฤติกรรม

ของผู้บริโภคจะปฏิบัติเป็นแบบเดียวกันตามชั้นของสังคมที่สังกัดอยู่ ชนชั้นของผู้บริโภคทำให้ความชอบ (preference) ในผลิตภัณฑ์และตราผลิตภัณฑ์แตกต่างกันไป โดยเฉพาะผลิตภัณฑ์ประเภทเครื่องแต่งกาย เครื่องตกแต่งบ้าน กิจกรรมยามว่าง และยานพาหนะหรือผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ที่สะท้อนให้เห็นถึงชนชั้นของผู้บริโภค (สุณิสรา วิสัยรักษ์, 2537 : 101) การวิเคราะห์พฤติกรรมผู้บริโภคจะทำให้ทราบถึงลักษณะของลูกค้ายที่แตกต่างกัน ซึ่งจะมีพฤติกรรมต่างกันไปในแต่ละกลุ่ม ซึ่งจะเป็นประโยชน์สำหรับผู้บริหารในการพลิกแพลงกลยุทธ์เพื่อดำเนินธุรกิจให้ประสบความสำเร็จได้ ส่วนใน การผลิตและการแรงงาน นั้น เนื่องจากการศึกษาช่วยให้ผู้ที่อยู่ในกระบวนการผลิต ซึ่งจำแนกตามอายุ เพศ ความสามารถที่มีมาแต่กำเนิดและประสบการณ์ มีผลผลิตมากกว่าเมื่อให้ทำงานภายใต้การจัดการที่มีคุณภาพและปริมาณเดียวกัน ครัวเรือนที่ต้นทุนเหมือนกันและผู้ร่วมงานอื่นทั้งหมดมีส่วนช่วยเหมือนเดิม (Blaug, 1973 : 43) แรงงานที่มีคุณภาพจึงเป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน แต่การจ้างแรงงานที่มีคุณภาพหรือมีการศึกษาสูงกว่า ก็ต้องจ่ายค่าจ้างสูงกว่าด้วย ซึ่งในด้านธุรกิจแล้ว หากสามารถลดหรือประหยัดต้นทุนในการผลิต (รวมถึงค่าจ้างแรงงาน) โดยไม่กระทบต่อผลผลิตได้ ย่อมนำมาซึ่งผลกำไรที่เพิ่มขึ้นของธุรกิจนั้น นักธุรกิจอาจตัดสินใจจ้างแรงงานที่มีการศึกษาต่ำกว่า (เพื่อลดค่าใช้จ่ายในการจ้างงาน) และฝึกอบรมแรงงานเหล่านี้ให้มีความรู้ความชำนาญเฉพาะทางตามที่บริษัท/กิจการต้องการ เพื่อชดเชยการจ้างแรงงานที่มีการศึกษาสูงก็ได้

ข้อมูลทางการศึกษาของประชากร หากสามารถจำแนกตามสาขาวิชาที่ศึกษา รวมถึงจำแนกตามสภาพการมีงานทำของผู้จบการศึกษาแต่ละสาขาแล้ว ย่อมจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่องานธุรกิจมากขึ้น แต่เนื่องจากปัญหาในเรื่องความสมบูรณ์ของข้อมูล แหล่งข้อมูลและระบบการจัดเก็บข้อมูล แหล่งข้อมูลทางการศึกษาที่สำคัญคือ UNESCO ซึ่งจะรวบรวมข้อมูลและสถิติด้านการศึกษาของประชากรของประเทศสมาชิกและจัดทำรายงานในแต่ละปี สำหรับได้วันนั้น ไม่ได้เป็นสมาชิกของ UNESCO การรวบรวมและนำเสนอข้อมูลการศึกษาบางอย่าง จึงอาจไม่สอดคล้องกับการรายงานของ UNESCO ทำให้การเสนอข้อมูลเพื่อเปรียบเทียบระหว่างประเทศบางส่วนไม่สมบูรณ์นัก นอกจากนี้ การเก็บข้อมูลทางการศึกษาก็ไม่ได้มีจุดประสงค์เพื่องานธุรกิจ จึงไม่อาจเชื่อประโยชน์โดยตรงกับการดำเนินธุรกิจได้ อย่างไรก็ตาม ผู้ศึกษาได้พยายามที่จะนำเสนอข้อมูลเท่าที่มีเพื่อให้เกิดประโยชน์มากที่สุดสำหรับงานธุรกิจ

แผนภูมิที่ 5
ร้อยละของผู้ศึกษาระดับสูงจำแนกตามสาขา ปี ค.ศ. 1995

ที่มา: UNESCO (1999, 2000)

หมายเหตุ: ไม่มีข้อมูลของประเทศไต้หวัน

แผนภูมิที่ 5 อาจสะท้อนให้เห็นถึงความแตกต่างของระดับการพัฒนาประเทศได้ โดยผู้ศึกษาต่อในระดับสูงของประเทศพัฒนาแล้วอย่างญี่ปุ่น หรือประเทศอุตสาหกรรมใหม่อย่าง เกาหลีใต้ จะศึกษาในสาขาที่เกี่ยวข้องกับธรรมชาติ วิศวกรรมและเกษตรกรรมค่อนข้างมาก แต่ ประเทศไทยซึ่งถือว่าความเจริญทางเศรษฐกิจยังตามหลังสองประเทศที่กล่าวไปแล้วนั้น จะเห็นได้ว่าครึ่งหนึ่งของผู้ศึกษาต่อในระดับสูงนั้นอยู่ในกลุ่มสาขาทางกฎหมายและสังคมศาสตร์ ซึ่งโดยทั่วไปประเทศกำลังพัฒนาส่วนใหญ่ มักมีอคติต่อการศึกษาระดับสูงในแง่ที่ว่าวิชาศิลปศาสตร์ มนุษยศาสตร์ กฎหมายและสังคมศาสตร์ต่าง ๆ นั้นเป็นที่นิยมมากกว่าเมื่อเทียบกับด้าน วิทยาศาสตร์และวิศวกรรม และต้นทุนต่อหน่วยของการศึกษาระดับมหาวิทยาลัยในด้านวิทยาศาสตร์สูงกว่าด้านที่ไม่ใช่วิชาเทคนิคมาก รวมทั้งการให้การศึกษาในด้านการแพทย์ วิทยาศาสตร์ และวิศวกรรมศาสตร์ทำได้ยากกว่าการให้การศึกษาด้านสังคมศาสตร์และกฎหมาย (เฟรดริก, 2521 : 118-119) ประเด็นที่น่าสนใจจากข้อมูลที่น่าสนใจคือ ประเทศเกาหลีใต้มีผู้ศึกษาใน

สาขาวิศวกรรม และเกษตรกรรมมากที่สุดถึงร้อยละ 40 ส่วนได้หวั่นแม้จะไม่สามารถหาข้อมูลมาแสดงได้โดยตรง แต่ เฟรเดริก (2521) ได้กล่าวถึงได้หวั่นว่า เมื่อปี ค.ศ.1960 หรือ 40 ปีก่อน ได้หวั่นมีสัดส่วนวิศวกรและนักวิทยาศาสตร์ 30 คนต่อประชากร 10,000 คน ซึ่งนับว่าสูงมากในเอเชียโดยเป็นรองประเทศญี่ปุ่นเท่านั้น โดยได้หวั่นนั้นโชคดีมากที่มีแรงงานที่มีการศึกษาสูงและมีระบบการศึกษาดี ข้อมูลดังกล่าวสามารถแสดงให้เห็นลงทุนทราบถึงความสามารถของตลาดแรงงานได้ว่า หากต้องการลงทุนเพื่อธุรกิจที่ต้องการผู้มีความรู้ความสามารถทางด้านวิศวกรรม และเกษตรกรรมแล้ว เกาหลีใต้จะเป็นตลาดแรงงานที่ควรสนใจ และหากต้องการตลาดแรงงานที่แรงงานมีความรู้ค่อนข้างหลากหลาย ไม่จับกลุ่มเฉพาะสาขาใดสาขาหนึ่งมากเกินไป ก็อาจต้องเล็งไปที่ตลาดแรงงานญี่ปุ่น แต่หากต้องการลงทุนเพื่อธุรกิจที่ต้องใช้แรงงานที่มีความรู้ความสามารถทางกฎหมายและสังคมศาสตร์แล้ว ตลาดแรงงานใหญ่น่าจะเป็นประเทศไทย นอกจากนี้ แผนภูมิที่ 5 ยังอาจสะท้อนให้เห็นถึงการขาดแคลนแรงงานบางสาขา เช่น สาขาทางการแพทย์ ซึ่งมีจำนวนผู้ศึกษาค่อนข้างน้อย ในขณะที่เดียวกันแรงงานสาขาสังคมศาสตร์และกฎหมาย อาจมีมากเกินไปจนความต้องการของตลาดและทำให้เกิดปัญหาการว่างงานของแรงงานกลุ่มนี้ได้

กรณีศึกษาในประเทศไทย

แม้ในปัจจุบันจะดูเหมือนว่าความศักดิ์สิทธิ์ของการศึกษาเริ่มเสื่อมถอยลง เพราะไม่สามารถบันดาลให้เกิดความสำเร็จตามที่มุ่งหวังได้ โดยเฉพาะการให้มืงานทำ ความสัมพันธ์ระหว่างการศึกษากับการมีงานทำนับวันแต่น้อยลงทุกขณะ คือ มีคนจบการศึกษาระดับและประเภทต่าง ๆ มากขึ้น มีความรู้กว้างขวาง แต่ไม่มืงานให้ทำ ดูเหมือนว่า ไม่ว่าจะเรียนอะไร จบอะไร จากที่ไหน ก็มีโอกาสดกงานด้วยกันทั้งสิ้น เนื่องจากหลายสาเหตุ อาทิ จำนวนประชากรที่เพิ่มมากขึ้น การขยายตัวของระบบเศรษฐกิจและการจ้างงานไม่พอ นโยบายจำกัดจำนวนข้าราชการของรัฐบาล รวมทั้งนิสัยของคนส่วนใหญ่ที่ชอบทำงานสบาย และถ้ามองกว้าง ๆ จะพบว่า ไม่ว่าจะอยู่ส่วนไหนของโลก สิ่งที่ค่อนข้างปรากฏชัดคือ การว่างงานของผู้มีการศึกษามีอยู่ทั่วไป (กรมอาชีวศึกษา, 2530).

ในกรณีของประเทศไทยนั้น จีระ หงส์ลดารมย์ (2533) กล่าวว่า ในปัจจุบัน ประเทศไทยมีความต้องการแรงงานด้านปิโตรเคมี วิศวกร และคอมพิวเตอร์ เพิ่มขึ้น แต่จากการผลิตบุคลากรระดับปริญญาตรีและปริญญาโท ใน 100 คน พบว่า เป็นสายสังคมศาสตร์ ถึง 80 คน อีก 20 คน เป็นสายวิทยาศาสตร์และวิศวกรรมศาสตร์ ซึ่งเป็นสัดส่วนที่ไม่สมดุลกัน จึงนำไปสู่ปัญหาการว่างงานในสายสังคมศาสตร์และการขาดแคลนกำลังคนในสายวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ทั้งนี้ เนื่องจากความต้องการของตลาดแรงงานและการผลิตบัณฑิตของสถาบันการศึกษาต่าง ๆ ยังขาดความสอดคล้องกัน สาขาแพทยศาสตร์ วิศวกรรม วิทยาศาสตร์ เป็นที่ต้องการมากทั้งในภาครัฐและเอกชน แต่บัณฑิตมีจำนวนน้อย บัณฑิตในสาขาดังกล่าวจึงหางานได้เร็วและมีแนวโน้มจะมีรายได้สูงกว่าบัณฑิตสาขาสังคมศาสตร์ และศึกษาศาสตร์ ซึ่งมีจำนวนมาก (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2537 : 222-223)

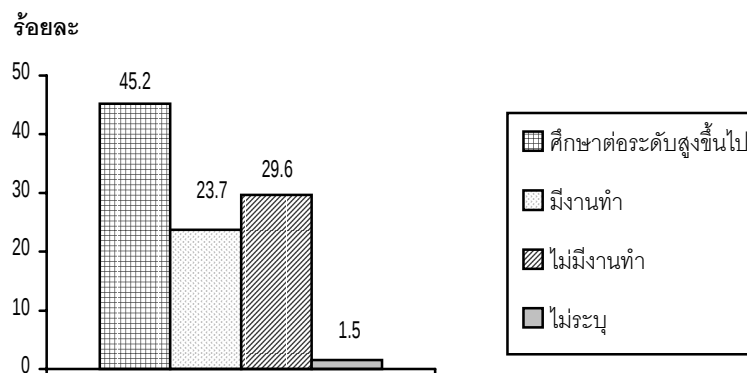
สำหรับนักลงทุนที่ต้องการดำเนินธุรกิจด้านการศึกษาในประเทศไทย จากการประมาณของสถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย พบว่า การขยายตัวและการปรับโครงสร้างอุตสาหกรรม ทำให้ความต้องการแรงงานฝีมือลดลง ขณะที่ความต้องการกำลังคนด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีมากขึ้น สาขาที่คาดว่าจะขาดแคลนสูง ได้แก่ วิศวกรรมศาสตร์สาขาเครื่องกล โลหะการเคมี ไฟฟ้า อิเล็กทรอนิกส์ เครื่องมือวัดและควบคุมคอมพิวเตอร์ และจะมีการขาดแคลนกำลังคนระดับ ปวช. สาขาช่างอุตสาหกรรม สาขาช่างกลโรงงาน ช่างเขียนแบบเครื่องกล (กรมการจัดงาน, 2542; กรมอาชีวศึกษา, 2535) ดังนั้น หากนักธุรกิจต้องการดำเนินธุรกิจด้านสถานศึกษา สามารถใช้ข้อมูลดังกล่าวเพื่อพิจารณาในการเปิดสาขาที่จะสอนเพื่อให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน เพื่อผลิตคนให้เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน ส่วนสาขาที่มีความจำกัดด้านตลาดแรงงาน อาจลดจำนวนการผลิตลงและควรเสริมให้มีความรู้ความสามารถในการสร้างงาน ประกอบอาชีพอิสระ โดยไม่ต้องหวังพึ่งการเข้าทำงานกับหน่วยงาน และสามารถดำรงชีวิตเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของสังคมได้ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2537 : 223)

นอกจากนี้ Sussangkarn, Ashakul and Myers (1986) พบว่า แนวโน้มของสถานประกอบการขนาดใหญ่จะมีสัดส่วนการจ้างงานผู้มีการศึกษาสูงมากขึ้น เช่น การกระจายตัวของผู้ใช้งานทำที่มีการศึกษาระดับต่ำกว่าประถมปีที่ 4 ร้อยละ 41 ทำงานในสถานประกอบการ

ที่มีคนงานไม่เกิน 5 คน ร้อยละ 12 ทำงานในสถานประกอบการที่มีคนงานมากกว่า 50 คนขึ้นไป แต่ถ้าเป็นแรงงานที่มีการศึกษาระดับอาชีวศึกษา พบว่า ร้อยละ 9 ทำงานในสถานประกอบการที่มีคนงานไม่เกิน 5 คน ร้อยละ 42 ทำงานในสถานประกอบการที่มีคนงานมากกว่า 50 คนขึ้นไป ส่วนในระดับมหาวิทยาลัย สัดส่วนดังกล่าวเท่ากับร้อยละ 7 และ 39 ตามลำดับ รูปแบบดังกล่าวชี้ให้เห็นถึงประเด็นสำคัญคือ ในอนาคตการที่แรงงานจะมีโอกาสเข้าทำงานในสาขาเศรษฐกิจที่เป็นทางานั้น ตัวแปรทางด้านการศึกษาจะยิ่งสำคัญมากขึ้น เพราะสถานประกอบการขนาดใหญ่หรือที่มีคนงานมากกว่า 50 คนขึ้นไป ซึ่งหมายถึงตลาดแรงงานที่เป็นทางนั้น มีแนวโน้มที่จะขยายตัวเพิ่มขึ้น แนวโน้มของสถานบริการขนาดใหญ่ที่ขยายตัวเพิ่มขึ้น หมายถึง ความต้องการแรงงานที่มีการศึกษาสูงเพิ่มขึ้นด้วย ดังนั้น ผู้ประกอบธุรกิจสถานศึกษาระดับกลางหรืออาชีวศึกษา จะต้องเตรียมผลิตบุคคลซึ่งจะเป็นแรงงานที่สามารถรองรับเทคโนโลยีใหม่ ๆ เพื่อแข่งขันกับนานาประเทศต่อไป

แผนภูมิที่ 6

การติดตามสภาพการมีงานทำของผู้สำเร็จการศึกษาระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพเทคนิค (ปวท.) ที่สำเร็จการศึกษาในปีการศึกษา 2528

ที่มา: กรมอาชีวศึกษา, 2530

จากแผนภูมิที่ 6 พบว่า เกือบครึ่งหนึ่งของผู้สำเร็จการศึกษาระดับปวช. ปวส. และ ปวท. จะเข้าศึกษาต่อในระดับสูงขึ้น และมากกว่า 1 ใน 4 ของผู้สำเร็จการศึกษาทั้งหมดเป็นผู้ไม่มีงานทำ อาจกล่าวได้ว่า สภาวะการมีงานทำของผู้สำเร็จอาชีวศึกษาระดับต่าง ๆ ในปัจจุบันนั้น มีปัญหาค่อนข้างมาก ไม่ว่าจะเป็นผู้สำเร็จการศึกษาจากภาครัฐหรือเอกชน โดยประมาณร้อยละ 59 ของผู้มีงานทำเป็นลูกจ้างหรือพนักงานตามบริษัท/ห้างร้าน/ธุรกิจภาคเอกชน ร้อยละ 17 ทำงานในหน่วยงานราชการ และร้อยละ 24 เป็นผู้ประกอบวิชาชีพอิสระ ซึ่งสาขาที่ได้ทำงานในภาคเอกชนมากที่สุด คือ สาขาศิลปหัตถกรรมและช่างอุตสาหกรรม (กรมอาชีวศึกษา, 2530 : 6-7) ดังนั้น ผู้ดำเนินธุรกิจสถานศึกษาควรได้มีการปรับปรุงหลักสูตร เปิดสอนรายวิชาที่ทันสมัยและตรงตามความต้องการของตลาดแรงงานมากขึ้น รวมทั้งจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตรที่จะช่วยให้บัณฑิตได้งานเร็วขึ้น เช่น การจัดตลาดนัดแรงงาน จัดกิจกรรมการศึกษาอบรมดูงาน การฝึกปฏิบัติงาน หากเป็นไปได้ควรประสานงานกับหน่วยจ้างงานให้นักศึกษามีโอกาสฝึกปฏิบัติงานหรืออบรมดูงานและได้รับข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อการหางาน นอกจากนี้ ควรจะประชาสัมพันธ์และประสานงานกับหน่วยจ้างงานให้ทราบว่าจะมีบัณฑิตที่สำเร็จการศึกษาในแต่ละช่วงเป็นปริมาณเท่าใด สาขาใดบ้าง และปรับปรุงการให้บริการข่าวสารเกี่ยวกับตลาดแรงงานแก่บัณฑิตให้ทราบอย่างทั่วถึง (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2537 : 224-225)

การขยายตัวของระบบธุรกิจภาคเอกชนนั้น ขึ้นอยู่กับภาวะเศรษฐกิจของประเทศ หรือแม้แต่วะเศรษฐกิจระหว่างประเทศด้วย การตัดสินใจปรับทิศทางการดำเนินงานจึงเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว และเป็นการยากที่จะคาดหว้งในการดูดซับแรงงานที่ระบบการศึกษาผลิตออกมาในแต่ละปี ซึ่งมักมีปริมาณที่แน่นอนอยู่แล้ว สิ่งที่ต้องพิจารณาสำหรับธุรกิจด้านการศึกษาคือ การจัดการเรียนการสอนที่เอื้ออำนวยต่อการประกอบอาชีพส่วนตัวแทนที่จะมุ่งไปสู่งานราชการหรืองานในภาคเอกชน (กรมอาชีวศึกษา, 2530 : 16) นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาคุณสมบัติของแรงงานที่นายจ้างต้องการแบ่งเป็น 2 ลักษณะกว้าง ๆ คือ คุณสมบัติด้านวิชาการและคุณสมบัติด้านจริยธรรมและคุณธรรม นายจ้างบางแห่งอาจไม่คำนึงถึงผลการเรียนมากนัก เพราะเหตุว่า คนทำงานดีไม่จำเป็นต้องเรียนเก่ง และคนเรียนเก่งไม่จำเป็นต้องทำงานดี แต่ที่นายจ้างเน้นมากเป็นพิเศษกลับเป็นเรื่องจริยธรรมและคุณธรรมซึ่งมีสอนกันน้อยและไม่ค่อยเป็นที่สนใจในหมู่นักเรียนนักศึกษา คุณสมบัติที่ว่่านี้ ได้แก่ ความอดทน มีวินัย ความซื่อสัตย์ มีน้ำใจ รับผิดชอบ

ยอมรับสภาพงาน รอบคอบ ชู้งาน มีเจตคติที่ถูกต้องต่องาน มีบุคลิกและมีความเป็นผู้นำ ฯลฯ รวมทั้งมีความสามารถทางด้านภาษาต่างประเทศ ดังนั้น ผู้ประกอบธุรกิจสถานศึกษาควรได้ปรับปรุงนโยบายและพัฒนาการดำเนินงานเพื่อผลิตคนให้สำเร็จการศึกษามาเป็นแรงงานที่มีคุณสมบัติที่นายจ้างต้องการ และเมื่อสถาบันสามารถผลิตคนให้จ้างทำ ย่อมนำมาซึ่งชื่อเสียงและความก้าวหน้าของธุรกิจด้วย

กล่าวโดยสรุป ในการดำเนินธุรกิจสถานศึกษานั้น การผลิตบัณฑิตจะต้องสอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงาน และจัดการศึกษาให้บัณฑิตมีการพัฒนาตนเองทั้งในด้านทักษะ ความรู้ ความคิด และประสบการณ์ในอาชีพต่าง ๆ เรียนรู้ในการทำงานร่วมกับผู้อื่น สนใจต่อความเคลื่อนไหวของตลาดแรงงาน นอกจากนี้ การประกอบอาชีพอิสระก็เป็นอีกทางเลือกหนึ่งในการสร้างงานด้วยตนเอง

ส่วนงานธุรกิจอื่น ๆ นั้น ข้อมูลด้านการศึกษาของประเทศไทยที่นำเสนอไปแล้วแสดงให้เห็นแนวโน้มในการพัฒนาการศึกษาของประชากร นั่นคือ การเพิ่มปริมาณของแรงงานที่มีการศึกษาสูงขึ้น แต่ปริมาณที่เพิ่มขึ้นนั้นค่อนข้างจะกระจุกตัวอยู่ในกลุ่มสาขาทางสังคมศาสตร์และกฎหมาย ซึ่งไม่สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานนัก ดังนั้น หากต้องการจ้างงานแรงงานเหล่านี้ เพื่อหวังจะลดต้นทุนการผลิตโดยการจ้างงานที่มีความรู้ความสามารถไม่ตรงตามความต้องการ นักธุรกิจอาจจะต้องดำเนินการในทางเลือกที่มีราคาแพง เช่น การฝึกอบรม ออกแบบการผลิตใหม่ หรือเพิ่มมาตรการอื่น ๆ ในการเพิ่มการดูแลการทำงาน ฯลฯ เพื่อใช้ประโยชน์จากแรงงานดังกล่าว (นิพัทธ์ จิตรประสงค์, 2531: 141) ซึ่งการเพิ่มค่าใช้จ่ายเหล่านี้ อาจเป็นการลดผลตอบแทนที่จะได้จากการลงทุน

บทสรุป

การศึกษาเป็นองค์ประกอบสำคัญที่จะสร้างความเจริญก้าวหน้าให้แก่ประเทศชาติ ไม่ว่าจะเป็นด้านสังคม ความมั่นคงของประเทศ หรือความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจ เพราะเป็นสิ่งที่นำมาซึ่งคุณภาพของแรงงาน และรายได้ของประชากร ฯลฯ การเพิ่มความตระหนักในคุณค่าทางเศรษฐกิจของการศึกษาทั้งในระดับชาติและในระดับบุคคล ในระยะสิบปีที่ผ่านมา ส่งผล

ให้ประชากรมีการศึกษาสูงขึ้น โดยอัตราการเข้าเรียนในระดับกลางและระดับสูงเพิ่มขึ้น และแนวโน้มดังกล่าวจะเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ การที่ประชากรมีการศึกษาสูงขึ้นย่อมหมายถึงแรงงานและกลุ่มผู้บริโภคจะมีการศึกษาสูงขึ้น

ข้อมูลด้านการศึกษาของประชากรสามารถนำมาใช้ในเชิงธุรกิจทั้งในการลงทุน การผลิต การตลาด การขาย การจ้างงาน ฯลฯ และเป็นสิ่งหนึ่งที่นักธุรกิจไม่ควรมองข้าม เพราะนอกจากจะสะท้อนถึงพฤติกรรมของผู้บริโภคแล้ว ยังสะท้อนถึงคุณภาพและการจัดลำดับฝีมือแรงงานด้วย โดยธุรกิจที่ต้องการใช้กำลังแรงงานจำนวนมากและไม่จำเป็นต้องอาศัยทักษะมากนัก การจ้างแรงงานค่าแรงถูกจะช่วยลดต้นทุนค่าใช้จ่ายของธุรกิจ นักลงทุนควรเลือกประเทศที่แรงงานส่วนใหญ่มีการศึกษาไม่สูง ไทยเป็นตลาดแรงงานที่มีแรงงานการศึกษาต่ำจำนวนมาก จึงเป็นตลาดที่น่าสนใจของนักลงทุน แต่หากต้องการประกอบธุรกิจที่ต้องอาศัยเทคโนโลยีขั้นสูง ต้องการแรงงานที่มีความรู้ความสามารถและทักษะ ต้องพิจารณาแรงงานที่มีการศึกษาค่อนข้างสูง ตลาดแรงงานในประเทศเกาหลีใต้ค่อนข้างจะน่าสนใจมากเพราะมีจำนวนผู้เข้าเรียนในระดับสูงมาก โดยได้หันอาจเป็นทางเลือกของรองลงไป แต่ญี่ปุ่นนั้นแรงงานส่วนใหญ่ค่อนข้างมีการศึกษาสูง ค่าแรงสูง และญี่ปุ่นเองก็ประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงานถึงกับต้องนำเข้าแรงงานบางประเภท อย่างไรก็ตาม หากนักลงทุนต้องการแรงงานที่มีค่าแรงต่ำและอุตสาหกรรมใช้เทคโนโลยีบางอย่างที่ไม่ยุ่งยากซับซ้อนนัก สามารถนำแรงงานที่มีความรู้ปานกลางมาฝึกทักษะการทำงานภายหลังได้ ก็อาจพิจารณาดตลาดแรงงานได้วันซึ่งมีแรงงานที่จบการศึกษาระดับกลางมาก

การศึกษาเป็นเครื่องแสดงชั้นทางสังคมของผู้บริโภค ซึ่งทำให้ความชอบในผลิตภัณฑ์และตราผลิตภัณฑ์แตกต่างกันไป ผู้บริโภคที่มีการศึกษาต่างกัน ย่อมมีรสนิยมและพฤติกรรม การบริโภคที่ต่างกัน และการศึกษาที่สูงขึ้นย่อมนำมาซึ่งรายได้หรือกำลังซื้อเพิ่มขึ้น ญี่ปุ่นเป็นตลาดผู้บริโภคที่มีขนาดใหญ่และผู้บริโภคค่อนข้างจะมีรายได้หรือกำลังซื้อสูงกว่าอีกสามประเทศที่เหลือ ประเทศไทยนั้นแม้จะเป็นตลาดผู้บริโภคที่มีขนาดรองจากญี่ปุ่น แต่กำลังซื้อของผู้บริโภคจะต่ำที่สุด และได้วันเป็นตลาดผู้บริโภคที่เล็กที่สุดแต่กำลังซื้อของผู้บริโภคค่อนข้างสูงคือเป็นที่สองรองจากญี่ปุ่น ดังนั้น หากต้องการจะขายสินค้าหรือบริการที่มีราคาค่อนข้างสูง จำเป็นต้องเลือกตลาดที่ผู้บริโภคมีกำลังซื้อสูง แต่หากสินค้าหรือบริการมีราคาไม่แพงนักและต้องการปริมาณการขายมาก ก็ต้องเลือกตลาดที่มีจำนวนผู้บริโภคมากหรือตลาดที่มีขนาดใหญ่

เป็นหลัก ทั้งนี้ ข้อมูลด้านการศึกษเป็นส่วนหนึ่งที่จะช่วยให้นักธุรกิจทราบถึงลักษณะของลูกค้าที่แตกต่างกัน ซึ่งจะมีพฤติกรรมต่างกันไปในแต่ละกลุ่ม อันจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหารในการพลิกแพลงกลยุทธ์เพื่อดำเนินธุรกิจให้ประสบผลสำเร็จ อย่างไรก็ตาม ในการดำเนินธุรกิจให้บรรลุผลสำเร็จและยืนหยัดได้อย่างมั่นคงนั้น นักธุรกิจจำเป็นต้องพิจารณาข้อมูลอื่น ๆ ร่วมด้วย เช่น โครงสร้างทางอายุและเพศของประชากร กฎหมายการจ้างงาน ค่าจ้างแรงงาน คู่แข่ง สถานการณ์ทางเศรษฐกิจของตลาดและสถานการณ์อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

บทความนี้เป็นรายงานประกอบการศึกษาวิชาหัวข้อพิเศษทางประชากร (ประชากรศาสตร์ธุรกิจ) ประจำภาคการศึกษาที่ 2 ปีการศึกษา 2542 หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ประชากรศาสตร์) สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล ผู้เขียนขอขอบพระคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.โยธิน แสงวดี อาจารย์ประจำวิชา ที่ได้กรุณาให้คำแนะนำและข้อคิดเห็นต่าง ๆ ในการเขียนบทความครั้งนี้

เอกสารอ้างอิง

- กรมการจัดหางาน. 2542. รายงานฉบับสมบูรณ์ ความต้องการแรงงานและการขาดแคลนแรงงาน. กรุงเทพฯ : กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงานและสวัสดิการสังคม.
- กรมอาชีวศึกษา. 2530. บทสัมภาษณ์ “คนอย่างไรที่นายจ้างต้องการ”. กรุงเทพมหานคร : กรมอาชีวศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ.
- จีระ หงส์ลดารมย์. 2533. การเข้าสู่ตลาดแรงงาน. วัฏจักร, 30 ตุลาคม 2533
- ธงชัย สันติวงษ์. 2538. การตลาดสำหรับนักบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ไทยวัฒนาพานิช.
- นิพัทธ์ จิตรประสงค์. 2531. ธุรกิจระหว่างประเทศ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ระยัวร์ จินดาประดิษฐ์ และลัดดา วัจนะสาริกากุล. 2533. ภาพรวมของการบริหารธุรกิจ. ใน เอกสารการสอนชุดวิชา ประสบการณ์วิชาชีพบริหารธุรกิจ หน่วยที่ 1-7. พิมพ์ครั้งที่ 1. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช. (หน้า 2-40).

พนัส หันนาคินทร์. 2521. การศึกษาของไทย. กรุงเทพมหานคร : ไทยวัฒนาพานิช.

เฟรเดริก เอช. ฮาร์ปิสัน. 2521. มนุษย์ทรัพยากรอันมีค่าของชาติ. (เกษมา พรณสวัสดิ์และ ศรีพรรณ ตระกูลดี, ผู้แปล). กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์แพรวพิตยาอินเตอร์เนชั่นแนล.

สุณิสา วิลัยรักษ์. 2537. หลักการตลาด. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : บริษัท พี เอ ลีฟวิ่ง จำกัด.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. 2535. รายงานการวิจัยเรื่อง ประสิทธิภาพของการอาชีวศึกษา : ความต้องการกำลังคนด้านอาชีวศึกษา. กรุงเทพฯ : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี.

_____. 2537. รายงานวิจัย เรื่อง ภาวะการมีงานทำและคุณภาพในการทำงานของผู้จบอุดมศึกษา. กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานกฤษฎมนตรี.

Castle, Stephen. 2541. สาเหตุและผลของการย้ายถิ่นในรูปแบบใหม่ของเอเชีย. (กุศล สุนทรธาดา, ผู้แปล). ใน สุภางค์ จันวานิช (บรรณาธิการ), การย้ายถิ่นข้ามชาติในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก : ปัญหาและแนวโน้ม (หน้า 1-24). กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Tigno, George V. 2541. การย้ายถิ่น : ความขัดแย้งในภูมิภาคและความมั่นคงในกลุ่มประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และแปซิฟิก. (ศรีลักษณ์ ศิลป์, ผู้แปล). ใน สุภางค์ จันวานิช (บรรณาธิการ), การย้ายถิ่นข้ามชาติในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก : ปัญหาและแนวโน้ม (หน้า 99-110). กรุงเทพฯ : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

Blaug, Mark. 1973. Education and the Employment Problem in Developing Countries. (สุนทร โคตรบรรเทา, ผู้แปล). กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

Johnson, W.B. 1991. Global Work Force 2000: The New World Labor Market. *Harvard Business Review*. (March-April), 115-127.

National Statistics of Taiwan, The Republic of China [Online]. Available :
<http://www.stat.gov.tw/bs8/bulletin/sc.asp??cc=D> (1999, December 7).

_____. Available : <http://www.stat.gov.tw/bs8/bulletin/d1.htm> (1999, December 7).

Sussangkarn, C., et al. 1986. *Human Resources Management*. The Human Resources and Social Development Program. TDRI, December, (TDRI Year – End Conference on Resources Managemant, Pattaya.)

The World Factbook 1999 – Taiwan [online]. Available : <http://www.odci.gov/cia/publications/factbook/tw.html> (1999, November 19)

UNESCO. (1999). UNESCO Statistical Yearbook 1999. USA : UNESCO publishing & Bernal Press.

_____. [online]. Available: <http://www.unescostat.unesco.org/download/downloadYB.htm> (2000, February 6).

United Nation Statistics Division [Online]. Available : <http://www.un.org/Deps/unsd/Social/inc-eco.htm> (2000, February 8).

_____. Available : <http://www.un.org/Depts/unsd/social/inc-pop.htm> (2000, February 8).